

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

MOTSHEANONG/PHUPJANE 2025

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 100

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 16.

KAROLO YA A

DITAELO HO BATSHWAYI

TATAISO YA HO TSHWAYA DITEMA TSA BOIQAPELO

Moqoqo kapa ditema tsa kgokahano di ke ke tsa hloka sesupo leha e le sefe sa hore di badilwe tsa ba tsa abelwa matshwao ka tshwanelo. Sephetho sa matshwao a abetsweng ditema tsa boiqapelo e be se loketseng.

Ho se tshwane le kgutsufatsong moo ho nang le pehelo ya moedi o tlamang wa palo ya mantswe, Moqoqo kapa tema ya kgokahano ha e phalla ho ya ka boiqapelo mme e hohela mmadi, e tla be e le leeme ha ho tsepamiswa maikutlo hodima bolelele feela ho na le hore ho shejwe dikahare.

Molao ke hore:

- Ho se eketswe dikotlo kaha ruburiki ka boyona e na le dikotlo.

KAROLO YA A: MOQOQO**TATAISO YA SEBOPEHO SA DITEMA TSA MOQOQO**

Mefuta ya Ditema	Moqoqo wa Phetelo/o hlaosang	Moqoqo wa Boimamelo/ditema tsa Dinnete	Ditema tsa Kgohelo/ngangisano/ o sa nkeng lehlakore
Sebopeho sa ka ntle	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho Selelekela Mmele Phethelo 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho Dihloohwana Selelekela Mmele Phethelo 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho Selelekela Mmele Phethelo
Sebopeho sa seratswana	<p><u>Mohato/ Setepe</u> Moralo wa mantlha o hatellang hodima ditsela tse itseng tsa ho etsa dintho le tsa phetelo tse itshetlehileng hodima tlhahlamano ya diketsahalo ho latela nako.</p> <ul style="list-style-type: none"> Polelo ya mohopolo wa sehlooho Dipolelo tsa tlatsetso ho bontsha tlhahlamano ya diketsahalo. 	<p><u>Ketane</u> Dipolelo tse hlahang di latelana di hokahantswe ke polelo e tlang pele.</p> <ul style="list-style-type: none"> Polelo ya mohopolo wa sehlooho Dipolelo tsa tlatsetso 	<p><u>Mokolokotwane</u> Mathathama a dingangisano/dinnete tse phaelletsweng ho tshehetsa ntlha e itseng.</p> <p><u>Botsitso</u> Ho tshehetsa mahlakore ka bobedi ka dingangisano tse leka-lekanang mabapi/kgahlanong le ntlha-kgolo, e le ho fana ka teka-tekano lehlakoreng ka leng.</p> <p><u>Ngangisano:</u> <u>Selelekela</u> – ntlhakemo e hlake</p> <p><u>Mmele:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Polelo ya mohopolo wa sehlooho Dingangisano tse latelwang ke ditlhaloso
			<p><u>Phethelo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Dikgothaletso Kgutsufatso/phethelo Ntlhakemo e hlahelle <p><u>O sa nkeng lehlakore:</u> <u>Selelekela</u> – ntlhakemo e hlake</p> <p><u>Mmele:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Polelo ya mohopolo wa sehlooho Dipolelo tse tshehetsang Dintlha tse kgahlanong le sehlooho & mabaka. <p><u>Phethelo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Dikgothaletso Kgutsufatso/phethelo Ntlhakemo e hlahelle
Makgetha	<ul style="list-style-type: none"> Di re qoqela ka pale e mabapi le motho/batho, sebaka le nako ya diketsahalo. Di na le mopheti kapa mongodi wa pale. 	<ul style="list-style-type: none"> Fana ka tsebo kapa tlhahisoleseding ya nnete. 	<ul style="list-style-type: none"> Di ikemiseditse ho hohela/ho okaoketsa maikutlo kapa diketso tsa mmadi.
Makgetha a puo	<ul style="list-style-type: none"> Puo ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso Lekgathe lefetile le sebediswa haholo. Mahokedi a kang kamora, yaba, pele ho moo, pele, kahoo, jj. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo ya semmuso Lekgathe lefwale le a sebediswa. Puo e sa bontsheng maikutlo a mongodi (Jakone) puo e sebediswang lekaleng le ikgethileng la tsa mosebetsi. Sehalo sa semmuso 	<ul style="list-style-type: none"> Puo e tobang taba e a sebediswa. Puo ya bonono, e kang ya mekgabisopuo. E hlaha eka e tseba matswalo le ditabatabelo tsa rona kahoo di sebedisa monyetla oo ho okaoketsa maikutlo a babadi. E hlalisa dikgopolo-taba eka ke taba. Ditshwantsho & tshebediso ya mmala. Dingangisano tse sekametseng lehlakoreng le le leng.

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – (MATSHWAO A 50)**SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL) – SLKT****ELA TLHOKO:**

- Sebedisa ruburiki ena ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo (Pampiri ya 3, Karolo ya A).
- Matshwao a 0-50 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso.
- Lekgetheng la Dikahare, Puo le Setaele, tlhaloso e nngwe le e nngwe ya bokgoni e arotswe habedi ho hlahisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.
- Lekgetha la sebopeliso lona ha le a arolwa ka bokgoni bo nang le boemo bo hodimo le bo tlase.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 50]

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO (Nehelano ya sehlooho) tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetsa le maemo	Boemo bo hodimo	28–30 -Nehelano e babatsehang ho feta tebello e tiwaelehleng -Mehopolo e bontshang bohlae, e phephetsang monahano, ebile e sutsitse -O hlophisitswe le ho hokelwa ka boqhetseke, ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	22–24 -Nehelano e ntle haholo -Mehopolo ke e loketseng ebile e kgahlisa ka botlalo le bopaki ba nehelano e butswitseng -O hlophisitswe le ho hokelwa hantle haholo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	16–18 -Nehelano e kgotsofatsang -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e amohelehang -O hlophisitswe le ho momahana ka tsela e amohelehang ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	10–12 -Nehelano e momahane mona le mane -Mehopolo ke e sa hlaakang ebile e se ya boiqapelo -Ho na le bopaki bo fokolang ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	4–6 -Nehelano e tswile lekoteng hohang -Mehopolo ke e sa tsepamang, e dubakaneng -Ha e utlwahale mme mehopolo e a phetakakwa -Ha e a hlophiswa le hona ho hokeleha.
MATSHWAO A 30	Boemo bo tlase	25–27 -Nehelano e tswileng matsoho leha e haellwa ke matshwao a boqhetseke ba moqoqo o babatsehang -Mehopolo e sutsitse ebile e bontsha boiphilelo bo hodimo -O hlophisitswe le ho hokelwa ka bonono ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	19–21 -Nehelano e radilwe hantle -Mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang -O hlophisitswe le ho hokelwa hantle ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	13–15 -Nehelano e a kgotsofatsa leha e sa hlaka mona le mane -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng -Karolo ya mosebetsi e itseng e hlophisitswe; -Ho na le boiteko bo itseng ba tlhophiso le momahano ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	7–9 -Nehelano bohloko e tswile lekoteng -Mehopolo e na le ho hloka kgokelo mme e dubakane -Bopaki ba tlhophiso le momahano bo a thekesela	0–3 -Ha ho boiteko bo entsweng ba ho arabela sehlooho -Mehopolo e tswile lekoteng ka hohle-hohle, ha e a nepahala -Mosebetsi ha o a tsepama sehloohong mme o dubakane

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo Kgetho ya mantswe Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 15	Boemo bo hodimo	14–15 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka tsela e babatsehang -Tshebediso ya puo e bontsha boitshupo mme e tswile matsoho - Sehalo se kgahlisang ebile se le matla -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka boqhetseke bo hlollang	11–12 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e matla mme ho sebedisitswe sehalo se loketseng boholo ba nako -Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa melao ya puo le mopeleto -O radilwe hantle haholo	8-9 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -Tshebediso ya puo ke e lokileng bakeng sa ho fetisa moelelo - Puo ya bonono e sebedisitswe ho matlafatsa dikahare	5-6 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba hammoho le maemo -Tshebediso ya puo ke ya motheo feela -Sehalo le kgetho ya mantswe ke tse sa lokelang -Tlotlontswe e haellang haholo	0-3 -Tshebediso ya puo ha e utlwisisehe -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo -Tlotlontswe e haellang ho feta tekanyo hoo nehelano e sa utlwisiseheng
	Boemo bo tlase	13 -Tshebediso ya puo ke e tswileng matsoho, e susumetsang sehalo se nepahetseng -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka bokgoni bo babatsehang	10 -Tshebediso ya puo ke e utlwahalang, mme e loketseng ka kakaretso -Sehalo ke se matla, mme se loketseng -Ho na le diphoso tse mmalwa tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe hantle	7 -Tshebediso ya puo e lekane leha ho na le ho se tsepame mona le mane -Ka kakaretso sehalo ke se loketseng leha puo ya bonono e haella	4 -Tshebediso ya puo ke e hlotsang -Ha ho phapano kapa ke e fokolang motswakong wa dipolelo -Tlotlontswe e haella ka tsela e ikgethang	
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang MATSHWAO A 5		5 -Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -Dintlha tse phethahetseng ka botlalo -Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehang	4 -Kgodiso ya dintlha ke e utlwisisehang, mme e hodisang sehlooho -O momahane -Dipolelo le diratswana di a utlwisisehang ebile di tswakilwe	3 -Dintlha tse loketseng di a hodiswa -Dipolelo le diratswana di bopilwe hantle -Moqoqo o na le moelelo	2 -Dintlha tse itseng di a utlwahala -Dipolelo le diratswana di na le diphoso -Moqoqo o ntse o na le moelelo o itseng	0–1 -Dintlha tse hlokehang di a haella -Dipolelo le diratswana di fosahetse -Moqoqo ha o na moelelo
MATSHWAO		43–50	33–40	23–30	13-20	0–10

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo (60%)	30	DM =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (30%)	15	PST =
Sebopeho (10%)	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

1.1 Le kajeno ke sa ipotsa hore ke fetile jwang bothateng boo!

Dikahare: Di hlakise ketsahalo kapa diketsahalo tsa mohlang oo, tse neng di le boima tse etsang hore mongodi a nne a ipotse hore o ne a fete jwang bothateng boo.

[50]

1.2 Ruri mehla e fetohile!

Dikahare: Di hlakise kamoo mehla e seng e fetohile kateng.

[50]

1.3 Eo thuto e tla dula pelong ya ka ho ya ho ile.

Dikahare: Di hlakise thuto eo mongodi a buang ka yona le kamoo a tla dula a e hopola kateng.

[50]

1.4 Thekenoloji ya Phetoho ya Bone ya Diindasteri (4th Industrial Revolution) e nketse batho mesebetsi. Na o a dumela?

Dikahare: Di totobatse kamoo Thekenoloji ya Phetoho ya Bone ya Diindasteri e nketseng batho mesebetsi kateng.

KAPA

Di totobatse kamoo Thekenoloji ya Phetoho ya Bone ya Diindasteri e sa nkelang batho mesebetsi kateng.

[50]

1.5 Botle le bobbe ba dithuto tsa tlatsetso tsa mafelo a beke baithuti ba Kereiti ya 12.

Dikahare: Dikahare tsa moqoqo di tshehetse mahlakore a mabedi, lehlakore la botle le la bobbe ba dithuto tsa tlatsetso ho baithuti nakong ya mafelo a beke.

[50]

6–8 Ditshwantsho

Dikahare tse lebelletsweng:

- Moqoqong ona mohlalobuwa o sheba setshwantsho mme a qoqe ka seo se se qholotsang maikutlong a hae.
- Moqoqo wa hae o tshwanetse ho dumella mmadi ho itemohela sehlooho seo ho qoqwang ka sona ka tsela e hlakileng.
- Moqoqo o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe.

[50]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:****50**

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE – SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 30]

Makgetha a ho leknyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano le mehopolo; -Tlhophiso ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo.	15–18 --Nehelano e babatsehang haholo ho feta ditebello tse tlwaelehileng - Mehopolo e matla, e butswitseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o tsepame -Mehopolo le dikahare di momahane -Nehelano e manollotswe ka boqhetseke mme dintlha tsohle di tshhehetsa sehlooho -Sebopeho ke se nepahetseng ka botlalo	11–14 -Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano e tsepame - ha e kgere -Mehopolo le dikahare di momahane, mme di manollotswe hantle haholo ka dintlha tse tshhehetsang sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa haholo	8–10 -Nehelano e lekaneng, e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano ha e a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng -Mehopolo le dikahare di na le momahano e lekaneng feela -Ke dintlha tse itseng feela tse tshhehetsang sehlooho -Ka kakaretso, sebopeho se nepahetse leha se na le diphoso tse itseng	5–7 -Nehelano ya motheo e bontshang tsebo e itseng ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera -Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng - Sehlooho se tshhehetswa ke dintlha tse mmalwa -Melao ya sebopeho e sebedisitswe ka bohlotso bo boholo -Kgaello e itseng ya tsa bohlokwa	0–4 -Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetse ke ho kgera ho hoholo -Mehopolo le dikahare ha di na momahano -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhehetsang sehlooho -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho
MATSHWAO A: 18 PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa -Melao ya puo e nepahetse ka botlalo ebile nehelano e bopehile hantle -E batla e se na diphoso	10–12 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa -Melao ya puo e nepahetse ka botlalo ebile nehelano e bopehile hantle -E batla e se na diphoso	8–9 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Ka kakaretso, melao ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle -Tlotlontswe e ntle haholo -Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	6–7 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa melao ya puo; -Tlotlontswe e lekaneng -Diphoso ha di nyotobetse moelelo.	4–5 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tlotlontswe e haellang -Moelelo o nyotobetse	0–3 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane -Tlotlontswe ha e a lokela sepheo -Moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO A: 12 MATSHWAO	25–30	19–23	14–17	9–12	0–7

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo/Sebopeho (60%)	18	DMS =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	12	PST =
Matshwao ohle	30	

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE**POTSO YA 2****2.1 LENGOLO LA SEMMUSO**

Sebopeho:

- Diaterese di pedi. *Aterese ya mongodi* wa lengolo o e ngola ho tloha bohareng ba leqephe ho leba ka letsohong le letona, e nto latelwa ke *letsatsi, kgwedi le selemo*, feela jwalo ka lengolong la setlwaedi.
- Kamora aterese o tlola mola o ngole mohla.
- *Aterese ya ya ngollwang* (moamohedi) o e ngola ka letsohong le letshehadi.
- Aterese ya moamohedi o e qala ka maemo a tshebetso ya hae, ebe o latela ka aterese ya hae ka botlalo.
- Tlasa aterese o ngola *tumediso* (monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana/mohlomphehi).
- Tlasa tumedisso o tlola *mola, ebe o ngola mola wa sehlooho, e leng o akaretsang dikahare tsa lengolo, o sehele mola ebang o o ngotse ka ditlhaku tse nyenyane. Ha o ngotse sehlooho ka tlhaku tse kgolo, ha o sehele mola.*
- Kamora mola wa sehlooho ngola *seratswana sa selelekela* seo e leng ntshetsopele ya ditaba.
- Ho feta mona seratswana se seng le se seng ke se matlafatsang taba eo o buang ka yona. Tlola mola dipakeng tsa diratswana.
- Qetelo le yona ke ya puo ya semmuso, mme o ka e ngola e le '*Ka botshepehi*', '*Ka boikokobetso*', jj.
- O lokela ho *saena* o nto ngola mabitso ka botlalo. Lebitso le be ka hodimo ho tshaeno.

Dikahare:

- Mohlahlobuwa a hlakise sepheo sa lengolo sehloohong sa lona.
- Ho totobale hore ralebenkele o lebohela ho fana ka tshwaro e ntle ho bareki.
- A nehelane ka dintlha tse tla nnetefalletsa ralebenkele hore e feela sena e le ketso e ntle e lokeleng ho thoholetswa.
- Sehalo sa lengolo lena se bontshe tlhompho.

[30]

2.2 TEKOLOKAKARETSO

Sebopeho:

- E ngole ho hlaha ntlhakemong ya hao (molekodi/mongodi) ka ho sebedisa maemedi a motho wa pele kapa mmui (a kang 'ke le nna');
- Sebedisa dipolelo tse ho lekgethe lekwale, makgethi le mantswe a utullang puo ya maikutlo ka tshwanelo ka sepheo sa ho hlahisa mehopolo le maikutlo a hao jwalo ka molekodi (mongodi).
- Ya ngolang tema ena o lokela ho tshehetsa ntlhakemo ya hae a itshetlehile ka dintlha kapa mehlodi e itseng e tshepahalang;
- Ho ka nna ha hlahiswa maikutlo mabapi le dintlha tsa setekgeniki tse jwalo ka ho kganya ha mabone le modumo;
- Hangata ho sebediswa dipolelo tse ho lekgethe lekwale, makgethi le mantswe a utullang;
- Pheletsong ho hlahiswe maikutlo a ahlolang hodima seo ho ngolwang ka sona, mme le dikgothalletso (ditshitshinyo) di ka kenyelletswa.

Dikahare:

- Molekodi/mongodi a hlahise mahlakore ka bobedi, tse ntle le tse mpe tsa filimi eo a ngolang ka yona;
- A hlahise puo ya maikutlo ka tshwanelo le ka sepheo sa ho hlahisa mehopolo le maikutlo a ya ngolang;
- Sehalo e be sa ho beha leseding le ho thabisa baamohedi ba ditaba;
- Molekodi/mongodi o lokela ho tshehetsa ntlhakemo/maikutlo a hae a itshetlehile ka dintlha kapa mehlodi e itseng e tshepahalang;
- Ho ka nna ha hlahiswa maikutlo mabapi le ntlha tsa setekgeniki;
- Pheletsong a hlahise maikutlo a ahlolang hodima seo ho ngolwang ka sona le dikgothalletso di kenyelletswe.

[30]

2.3 RAPOROTO

Sebopeho:

- Motho kapa batho bao raporoto e lebisitsweng ho bona;
- Sehlooho sa raporoto;
- Ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang mabapi le tsona (thomo);
- Mokgwa wa tshebetso;
- Diphumano;
- Diqeto;
- Ditlahiso/Ditshisinyo;
- Mohla le sikenetjhara.

Dikahare:

- Sehlooho e be se matla se hohelang mmadi.
- Lebitso la sebaka seo ketsahalo e etsahalletseng ho sona le lokela ho hlahiswa.
- E ngolwa ka mora tse ileng tsa etsahala, tse bonweng ka mahlo.
- E lokela ho ba kgutshwane, mme e fupare dintlha kaofela.
- E hlahise dintlha tsa bohlokwa feela.
- Sehalo e be se loketseng bongodi ba semmuso.

[30]

2.4 PUISANO

Sebopeho:

- Matshwao a *di-a-bulwa-di-a kwalwa* ('...') ha a sebediswe ntle feela ha o qotsa puo/mantswe a sebui;
- Lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe mme le latelwe ke letshwao la *kgutlopedi* (jk. *Moleboheng* :);
- Tlhaloso ya tlatsetso (jwalo ka ho terama), e kang ditaelo tsa hore ho itseng ho etswa jwang kapa ho buuwa jwang, e ngolwa ka masakaneng;
- A ka tlola mola dipakeng tsa sebui ka seng ho etsa hore mosebetsi o balehe habonolo esita le ho ba makgethe.
- Polelo e nngwe le e nngwe e be karabelo ya puo e sa tswa buuwa.
- Sehalo le rejisetara di itshetlehe kamanong ya dibui tse buisanang mme di dumellane le maemo.

Dikahare:

- Puisano e be dipakeng tsa sebohodi sa radiyo le e mong wa baholo ba motse wa heno.
- Ka mehla e ngolwe e le ho puommui.

[30]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B:

30

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E KGUTSHWANE - SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE [MATSHWAO A 20]

Makgetha a ho leknyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano le mehopolo; -Tlhophiswa ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo.	10–12 - Nehelano e babatsehang e supang bokgoni bo ikgethang; - Mehopollo e matla, e butswitseng; - Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; - Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka tsela e supang bokgoni mme di tshhehetsa sehlooho; - Dintlha tsohle di tshhehetsa sehlooho mme di hlalositse ka tsela e babatsehang; - Sebopeho ke se nepahetseng.	8–9 - Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; - Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka tsela e supang bokgoni mme di tshhehetsa sehlooho; - Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	6–7 - Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgere ho itseng; - Mehopollo le dikahare di na le momahano e mahareng; - Ke dintlha tse itseng feela tse tshhehetsang sehlooho; - Sebopeho ke se loketseng ka kakaretso empa se nang le diphoso.	4–5 - Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; - Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgere; - Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng. sehlooho se tshhehetsa ke dintlha tse mmalwa; - Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo bohlo; -Kgaello e matla ya tse itseng tsa bohlokwa.	0–3 - Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgere ho hoholo; - Mehopollo le dikahare ha di na momahano; - Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhehetsang sehlooho; - Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho.
MATSHWAO A: 12					
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tshebediso ya puo, tiwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswe, matshwao a ho bala le mopeleto.	7–8 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka ho fetisisa ka tsela e babatsehang; - Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle; - Mosebetsi ha o na diphoso.	5–6 - Sehalo, rejistara, setaele, le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka tsela e bontshang bokgoni bo bohlo; - Tshebediso ya puo e nepahetse ka kakaretso ebile e bopehile hantle; - Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo; - Mosebetsi bohlo ha o na diphoso.	4 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; ka tsela e mahareng; - Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo; - Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng; - Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo.	3 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane; - Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata; - Tlotlontswe e haellang; - Moelelo o nyotobetse.	0–2 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; - Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane; - Tlotlontswe ha e dumellane le sepheo; - Moelelo o nyotobetse haholo.
MATSHWAO A: 8					
MATSHWAO	17–20	13–15	10–11	7–8	0–5

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo/Sebopeho (60%)	12	DMS =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	8	PST =
Matshwao ohle	20	

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3****3.1 KARETE YA MEMO**

Sebopeho:

- Karete ha e na sebaka se sekaalo sa ho ngolla;
- Letsatsi, nako le sebaka di lokela ho totobatswa;
- Mongolo o sebediswe ka tsela e kgabisang karete; jwalo ka ho sebedisa mongolo o tshekaletseng; dipolelo tse kgutshwanyane le tse telele; motswako wa mongolo o moholo le o monyenyanane; jj;
- Jwalo ka ditemeng tse ding tse kgabiswang, le karete ya memo ho sebediswa mekgabo ya botaki le bonono.

Dikahare:

- Ho hlahiswe ditaba tse loketseng ka bokgutshwane;
- Dikahare di hlakise sepheo sa memo, e leng ho memela motswalle wa hae moketeng.
- Ya ngolang a ka sebedisa puo e batlang e arohile dikoto; dipolelwana le dipolelo tse sa fellang hantle empa molaetsa o utlwahala;
- Sehlo se laolwa ke mofuta wa karete ya memo.

[20]**3.2 MOLAETSA WA WHATSAPP**

Sebopeho:

- Lebitso kapa nomoro ya moamohedi wa molaetsa, e hlaha hodimodimo molaetseng oo.
- Letsatsi leo molaetsa o romelwang ka lona le totobale.
- Sebaka sa ho ngola molaetsa se totobale le sona.
- Letshwao la ho hokela setshwantsho/senepe/tokomane eo o e romellang le molaetsa oo le bonahale.
- Letshwao le tobetswang ha ho romelwa molaetsa le lona le hlake.

Dikahare:

- Sepheo sa molaetsa se hlake.
- Ho be le selelekela sa tumedisano e kgutshwanyane.
- Puo e ka ba ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso ho ya dikamano tsa mongodi le moamohedi.
- Lekgathe le laolwa ke maemo a ditaba.
- Molaetsa o hlake, o tobe kamoo mosebetsi wa hae o lokelang ho etswa kateng.
- Ditlhaku, dinomoro, dikgutsufatso tsa mantswe di sebediswe feela ha molaetsa e se wa semmuso.
- Phethelo e hlake.

[20]

3.3 DITSHUPISO

Dikahare le sebopeho:

- Ditshupiso di lokela ho ngolwa di le ho sekaotaelo temekisong ya tumelo.
- Tatellano e nepahetseng ke ya bohlokwa.
- A bue ka mabitso a dibaka tsohle tse tla fetwa.
- Moo a tla thinya, a hlalose hore a thinyetse ka letsohong lefe.
- Moo a tla palama se itseng kapa a kenang ka hara sona, a se bolele.
- A lekanye bolelele ba tsela (ka mora dimitara tse ... kapa kilometara e le nngwe, o tla bona ...), jj.
- Puo e hlakileng e bile e otlolohile le sehalo se tsamaellanang le mofuta ona wa tema di lokelwa ho sebediswa.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C:

20

MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:

100